

DAGENS FRÅGOR

Beredskap i Det skulle vara värt en doktorsavhandling att under-
alla skiften. söka hur långt statens maktmedel sträckte sig vid första världskrigets utbrott och vad som därunder hände, vidare hur långt frihetens återställelse gick, var man stod vid krigsutbrottet 1939 och vad som hände under krigsåren samt slutligen utvecklingen fram till de nyligen av riksdagen antagna allmänna förfogande- och ransoneringslagarna. Förmodligen skulle man få fram en intressant belysning av hur statens maktmedel gripit omkring sig och hur mycket som, tillkommet under exceptionellt tryck, likväl stannat kvar. Erfarenheten lär att regleringar, ransoneringslagarna och dirigeringar lätt nog kunna införas, men att det sedermera blir svårt att avlägsna dem, inte bara därför att de tillskapade speciella instrumenten ha en inneboende lust att bestå utan också därför att härvan till sist blivit så invecklad, att ett Alexanderhugg måhända skulle skada mera än gagna.

Då den stora åskskrällen kom i idyllens tid 1914 var förberedelsen ganska ringa. Det fanns en gammal rekvisitionslag av 1895 att tillgripa och först i oktober 1914 kom en första förfogandelag, som sedermera utbyggdes. Mellantiden intill andra världskriget präglades av de styrandes aningslöshet — nedrustningen 1925 kan tjäna såsom bevis — men redan några år efter denna händelse begynte förberedelsearbetet med att skapa nya former för statliga ingripanden i händelse av krig eller krigsfara. Förfogandelagen av 1939 gäller alltjämt till den 30 juni i år. Påföljande dag träda de nya lagarna i kraft.

Om behovet av de nya lagarna råda inte delade meningar. Tiderna äro alltjämt onda och medvetandet om att den som vill bevara freden måste rusta sig för kriget är ganska allmänt. Fullmaktslagar äro emellertid ett tveeggat instrument, som både riksdagen och de enskilda måste behandla med skärpt observans. Den nya förfogandelagen kan tillgripas också i fredstid och inte endast på grund av krig eller krigets efterverkningar utan också på grund av »annan utom riket inträffad utomordentlig händelse», varigenom uppkommit »knapphet eller betydande fara för knapphet inom riket på förnödenhet, som erfordras för krigsbruk eller för ekonomisk försvarsberedskap eller som eljest är av vikt för befolkningen eller produktionen». Andra lagutskottets majoritet hesiterade inte inför denna förfoganderam, men en manstark reservation av höger och folkpartister uttryckte rädsla för att en sådan fullmakt skulle begäras utan alltför starka skäl. Från detta håll yrkade man att regeringen i dylika fall skulle komma med speciella, motiverade lagstiftningskrav. En socialdemokratisk talesman sökte avvisa dessa farhågor med att »riksdagen skulle ha råg i ryggen och säga nej», om regeringen kom i oträngt mål. Den som känner till den nuvarande väldisciplinerade

regeringsmajoriteten i riksdagen har svårt att undertrycka ett ironiskt leende.

Handelsminister Ericsson lämnade i sitt anförande i första kammaren en illustration till regeringens motiv. Han menade, att samhället i våra dagar är komplicerat, att isavspärrningen i vintras kunde riskerat vår bränsleberedskap och att staten sålunda kunde fått anledning att ingripa.

Andra punkter, som reservanterna vände sig emot, gällde auktorisationsparagrafen och clearingavgifterna.

Det bör emellertid framhållas att prof. Herlitz, som tillhört förfoganderättssakkunniga, inte i alla avseenden delade reservanternas mening. Han förklarade, att man inte skulle betrakta det som regel, att lagarna i deras helhet sättas i kraft, utan att de borde ses som en kollektion av möjliga fullmakter. Däremot var hr Herlitz missnöjd med att utrikeshandeln avskärmats. Handelsministern delade i detta avseende utredningens mening att denna sak faller under regeringsformen par. 89.

Från näringslivets sida hade det väckt stark reaktion att auktorisationstvånget åsidosatte näringsfrihetsförordningen, ja, t. o. m. att det skulle stå i strid mot par. 16 i regeringsformen. Reservanterna ville begränsa möjligheterna för en sådan åtgärd till krig eller krigsfara. Riksdagen tog emellertid fullmakten i dess vidsträckta form, varvid man nöjde sig med uttalandet, att rörlighet skulle eftersträvas och konkurrens inte begränsas i vidare mån »än som är oundgängligen nödvändigt».

Det är naturligtvis med dessa lagar om förfogande och ransonering som med alla lagar: endast tillämpningen kan säga om de stå i samklang med rättsmedvetandet. Hårda tider kräva hårda tag. Den ram, inom vilken regering och riksdag kunna handla, är emellertid mycket vid både i rummet och tiden och risk för missbruk kan inte uteslutas. I vissa avseenden kunde säkerligen med fördel begränsningar ha åstadkommit. Riksdagen är numera samlad så gott som hela året och en ny lag, som borde ligga förberedd i byrålådan, skulle riksdagen kunna genomföra snabbt, och lagrådets hörande skulle inte behöva föranleda tidsutdräkt. Den garantin skulle därigenom ha skapats, att ett allmännare bedömande av läget framtvingades än vad regeringen kan finna opportunt.

Uppifrån och underifrån. Kommunikationsverkens service åt allmänheten lämnar understundom och i olika avseenden övrigt att önska. Klagomålen på postverk, televerk och järnväg äro så flitigt förekommande, att det är överflödigt med exemplifiering.

Det är emellertid inte endast enskilda, som ställa sig vid klagomuren. Där finnas också representanter för kommuner och landsändar. Bohuslänsrepresentanten i riksdagen, hr Staxäng, klagade nyligen över att en hel ögrupp i norra Bohuslän i vintras plötsligt ställdes utan postgång, därför att befolkningen är mindre på denna årstid än på sommaren. Hr Staxäng hade jämte hr Eskilsson m. fl. motionerat

Dagens frågor

om att kommunikationsverkens ledningar skulle instrueras att inhämta yttrande från vederbörande länsstyrelse, innan lokalt sett mera betydelsefulla förändringar i verkens serviceförhållanden vidtagas. Beredningsutskottet ansåg att de lokala intressenas inflytande börjat ökas och att affärsverken ställde sig tillmötesgående, varför något beslut i av motionärerna önskad riktning var överflödigt. Därvid stannade också riksdagens kamrar.

Så långt ter sig frågan som ett ganska vanligt riksdagsärende, en motion bland de många hundra, som gått avslag till mötes. Det fanns emellertid i remissbehandlingen en divergens, som inte uppmärksammats i överflödet av riksdagsreferat, vilka f. ö. knappast räckte till ens för ett omnämmande av ärendets öde. Det kan dock vara skäl att observera denna sak. De tre kommunikationsverken — generalpoststyrelsen, järnvägsstyrelsen och telestyrelsen — redogjorde rätt utförligt för hur angelägna de äro att söka kontakt med sina kunder vid serviceförändringar, ett uttryck som närmast bör läsas som serviceförsämringar. De hade organ för detta ändamål, olika inom varje verk för sig, men enligt deras gemensamma uppfattning tillfyllestgörande. En instruktion att kontakt skulle sökas med vederbörande länsstyrelse skulle därför betyda en omgång och en fördröjning.

Annorlunda läto tonerna från de kommunala representationer, som fått del av remissen. Svenska stadsförbundet ansåg stadgad kontakt med länsstyrelserna befogad och den borde inte bara gälla »mera betydelsefulla förändringar». Även en ringa försämring kunde för allmänheten bli betydelsefull. Landskommunernas förbund var inne på samma tankegång: »Det måste anses som mindre tillfredsställande att för en hel bygd väsentliga frågor avgöras utan att samråd i någon form etableras på ett tidigt stadium med de myndigheter och organ, som representera de intressen, som äro i fråga.»

Av denna kortfattade rekapitulation framgår tillräckligt tydligt, att de statliga kommunikationsverkens belåtenhet med sina medel och metoder att vinna kontakt med kunderna på intet sätt motsvaras av de kommunala förespråkarnas uppfattning om läget. Här glappar det på något sätt. Uppfattningarna äro inte förenliga. Antingen göra kommunikationsverken vad de kunna och anse sig böra göra i sin servicepolitik och i så fall kverulera de kommunala representationerna och motionärerna. Eller också ha de kommunala företrädarna rätt och då böra kommunikationsverken vara angelägna att förbättra sin servicekontakt i stället för att tycka, att allt är bra som det är. Det är visserligen en gammal historia att tingen te sig annorlunda uppifrån och underifrån, men här har man att göra med allmänna inrättningar, som äro till för allmänhetens skull och inte tvärtom. Det är kanske just i den bedömningen mentalitetsskillnaden har sin grund.

Smålands Taberg Striden om Smålands Taberg har plötsligt ryckt och titanet. fram i rampljuset och blivit något av en riksangelägenhet. Det är två skäl till att saken tagit denna icke helt överraskande vändning. Dels har det gamla socialiseringsspöket passat på

tillfället att sticka upp huvudet i form av ett förslag av de av Kungl. Maj:t för Tabergsfrågan tillsatta utredningsmännen, regeringsrådet Strömberg och f. generaldirektör Ödeen, om en utredning om ökade möjligheter till samhälleligt inflytande vid utnyttjandet av landets mineraltillgångar. Dels har riksdagen godkänt ett utskottsutlåtande, vari tanken på en speciallagstiftning, eventuellt expropriation av aktierna i gruvbolaget rekommenderas, »därest frivillig överenskommelse ej kan uppnås» för att få ett ur naturskyddssynpunkt tillfredsställande skydd för Smålands Taberg. Att både frågan om ökat samhällsinflytande över mineraltillgångarna i allmänhet och om speciallagstiftning i syfte att komma över en naturtillgång — därtill mot underbetalning — har ett allmänare intresse än den mera lokalbetonade frågan om naturskyddet, är givet. Rimligen har det väl heller inte varit naturskyddsintressenas mening, att deras önskemål skulle leda till att frågor aktualiseras, som inte kunna undgå att framkalla strid. Deras sak kan knappast gagnas därav. Att dessutom staten, sedan den en gång fått intresse av att exploatera Taberg ekonomiskt, skulle visa särskild hänsyn för naturskyddet, är det väl ändå ingen som på fullt allvar tror. Skulle en fridlysning av Kiruna för 50 år sedan ha förhindrat järnmalmsbrytningen för tiden därefter?

Smålands Taberg representerar utan minsta tvekan mycket stora framtidvärden. Det som därvid för dagen dragit största uppmärksamheten till sig, är den i malmen vid sidan av järnet förekommande titansyran. Titan kunde ännu för sju—åtta år sedan över huvud taget inte framställas som metall. Nu är det en i U. S. A. ytterst eftersökt sådan. Produktionen där 1952 uppgick till 1200 ton och planerna gå ut på att nå upp i 22 000 ton, eventuellt mer, till 1955. Eftersom framställningen är förenad med utomordentligt krävande och dyrbara processer, är priset mycket högt. Det uppgavs för några år sedan till 5 dollars per pund, dvs. 55 000 kronor per ton, men ett egentligt marknadspris kan inte sägas existera, eftersom det inte finns mer än ett par tre stora amerikanska bolag som säljare och en enda köpare, det amerikanska försvaret. Titanets egenskaper, styrka, lätt vikt, motståndskraft mot värme och frätning — ett mellanting med det bästa hos aluminium och rostfritt stål — göra den nämligen hittills oöverträffad till reaflygplan. Som legering med nickel m. m. lär den även komma till användning i turbinskovlarna i reamotorer, där det gäller att arbeta i temperaturer upp till 1 000 grader utan att de tunna skovelbladen förlora form, och där vanligt stål skulle brinna som papper. Även för fredliga ändamål anses metallen i hög grad ha framtiden för sig. Amerikanerna utvinna sin titanmalm ur sand på Floridas kuster.

Det ligger ingenting vettigt än mindre konstruktivt uppbyggande i att stoppa vårt lands möjligheter att med Tabergs naturtillgångar deltaga i utvecklingen på detta område. I längden torde det heller inte gå att rida spärr mot utvecklingen. Insikten härom har därför föranlett förslag till en starkt nedskuren malmbrytning för teknisk forskning dock utan antydning om hur de dyrbara utvinningsprocesserna skulle finansieras. Det kan knappast förväntas, att gruvbolaget

Dagens frågor

skulle vara i stånd att betala dessa med avkastningen av föreslagna 25 à 30 000 ton titanhaltig järnmalm. Bolaget har begärt 125 000 ton.

Att en lösning av alla problem, inte endast naturskyddets, skulle ligga i ett statsförvärv av Taberg är ofattbart. Som det nu är, tycks det största intresset vid sidan av naturskyddsfrågan koncentrera sig till frågan, om skälig ersättning eller underbetalning med hjälp av speciallagstiftning skall lämnas vid ett eventuellt statsförvärv. Vederligen ha inte i europeiska länder väster om järnridån näringar någonstades socialiserats utan skälig ersättning. Men vad som är viktigare är, att socialisering är en principfråga, ingen penningfråga. Den gäller om ägare till en tillgång skola tvingas — likgiltigt hur — avstå till staten vad de i laga ordning förvärvat och byggt upp. Särskilt känsligt är detta i fråga om mineraltillgångar med dessas dyrbara exploateringskostnader. På det området finnas stora vinstchanser men i regel ännu större förlustrisker. Det är bara de förra som bli föremål för socialisering. Hur det skall bli möjligt för vårt land att hänga med i den snabba utveckling för att inte säga upptäckarrevolution på metallutvinningens och metallanvändningens område som nu pågår, om åtgången till naturtillgångarna spärras genom det slags socialiseringsshot, som innebär, att i bästa fall penningersättning lämnas för havda kostnader, om vinstchanser kunna konstateras, men endast då, är fullkomligt obegripligt.

Kampen mot socialiseringsframstötarna, vilka i fråga om naturtillgångarna äro både ihärdiga och med de stora norrbottniska gruvorna som förebild te sig på ett oberättigat sätt särskilt lockande, fordrar av företagsamheten ett utomordentligt försiktigt uppträdande. Det tycks tyvärr vara en ganska allmän mening, att Tabergsbolaget i detta fall skött sina relationer till allmänheten lika utomordentligt osmidigt. Till och med det sammansatta lag- och jordbruksutskottet har måst framhålla detta, vilket är något högeligen sällsynt i svensk riksdagshistoria.

Vad uppgiften nu går ut på är att söka finna en kompromissformel, som tillgodoser naturskyddsintressenas krav ävensom bolagets oestridliga rätt att till gagn för utvecklingen få tillgodogöra sig malmen. Därvid tycks det, som om underjordsbrytningen skulle lämna de bästa garantierna för bestående fredliga förhållanden mellan parterna. Merkostnaden härför har uppgivits till minst tre kronor per ton malm. Detta är på intet sätt ett merpris, som det vore orimligt att begära att köparen av malmen betalar, med tanke på det stora intresse han i själva verket har av dess titaninnehåll. Det blir säkert inte billigare att köpa i Florida, om han över huvud taget kan få köpa något där. Den elegans och smidighet, varmed amerikanska storbolag vid exploatering av naturtillgångar särskilt i främmande länder numera reglera sina mellanhanden med hemmaopinionen, kan vara ett föredöme även i Sverige.

Det sovjetestniska fisket i Östersjön. Enligt de uppgifter från Sovjet-Estland som ha kommit till Sverige hotas hela den statliga planen för fisket i Östersjön av ett misslyckande till följd av polismyndig-

heternas fruktan. Sovjets polismyndigheter våga nämligen inte låta de estniska fisketrålarna gå ut på öppet vatten på Östersjön och på havsområdet vid Finska vikens mynning, ty de frukta att de eventuellt skola fly till den fria världen. Särskilt ett par lettiska och litauiska fisketrålare, vilka för en tid sedan verkligen lyckades fly till Sverige, synas ha skrämt polismyndigheterna och gjort dem mycket försiktiga. De förefalla nu vara särskilt ängsliga för att de estniska fiskarna skulle kunna ute på öppna havet med våld överta makten från fisketrålarens kommunistiske kapten och politruk och styra båten till svensk hamn. Till följd härav tycks t. o. m. en viss motsättning ha uppstått mellan polismyndigheterna och de statsinstitutioner, som måste se till att fiskeriplanen förverkligas.

Sovjet-Estlands unge fiskeriexpert L. Rannak publicerade nyligen en längre artikel i marionettregeringens huvudorgan »Rahva Hääl», i vilken han kritiserar det förhållandet, att fisketrålarna hitintills ha tillåtits att fiska endast i Narva- och Pärnuvikarna. Till följd av rovfiske i de sistnämnda vikarna börjar strömmingen där att ta slut, och om fisket fortsätter på samma sätt, har snart det sista strömmingsynglet fångats där. Därför måste enligt Rannak trålarna skickas ut på öppna havet på Östersjön och i Finska viken. Då skulle det även vara möjligt att fånga mera lax, rödspätta, ål och andra värdefullare fiskar och inte endast strömming. Nu utgör emellertid den strömming som fångas i vikarna och vid kusten så mycket som 81 % av hela det sovjetestniska havsfisket.

Den statliga fiskeplanen har under år 1953 kunnat uppfyllas endast till 84,5 % enligt meddelande i mars i år i Tallinns radio. Därför få nu vederbörande statliga ämbetsverk en kraftig tillrättavisning från Moskva. De måste nogta redogöra, varför fiskeplanen inte fullföljts.

Moskva pressar nämligen hela tiden på och fordrar att fisket i Baltikum måste ökas. Detta står bland annat i den nu gällande femårsplanen, som antogs i oktober 1952, det utgör även en del av nu gällande program för skapande av matvaru-»överflöd». Femårsplanen förutser t. ex. för Estland, att till år 1955 fisket måste kvantitativt ökas med 85 %, dvs. nästan fördubblas bara på några år. För att nå detta har Moskva lovat att skicka en hel rad nya fisketrålare till Estland. En del av dessa, bland vilka även några finnas som beställts från Sverige, har redan kommit fram. Vad beträffar motordrivna fiskebåtar så ha på det år 1951 i Tallinn grundade fiskebåtsvarvet under de sista tre åren över 300 motordrivna fiskebåtar löpt av stapeln, några av dem 10 ton med 40 hkr. dieselmotor. Av de nybyggda båtarna har ungefär hälften sänts till Ryssland, den andra hälften har stannat i Estland.

Alla dessa trålare och motorbåtar röra sig emellertid endast i kustfarvattnen och i vikarna. Att det på detta vis är omöjligt att förverkliga den av Moskva föreskrivna och från år till år utökade fångstplanen, tycks nu även ha gått upp för de sovjetestniska makthavarna. Därför blir det intressant att se, om de estniska fisketrålarna skola uppenbara sig på det öppna havet på Östersjön och på havsområdet vid Finska vikens mynning tillsammans med svenska, danska, finska

och ryska trålare. Frågan gäller, med andra ord, huruvida polismyndigheterna eller de sovjetiska institutioner som sörja för fisket, komma att vinna. Eftersom båda dirigeras direkt från Moskva, nämligen polisen från Inrikesministeriet (MVD) och fisket från Fiskeriministeriet, måste givetvis Sovjetunionens Ministerråd (regeringen) och Kommunistpartiets centralkommitté fatta det slutgiltiga beslutet. Så invecklad kan under sovjetregimen en sådan i sig själv mycket enkel och liten fråga bli, om man får fiska endast inomskärs eller om fiskebåtarna även få gå ut på öppet vatten.

Hur långt sovjetpolisens rädsla går och hurudana uttryck den kan ta sig belyses bäst av den rigorösa övervakningen av fiskarna. För närvarande får i Sovjet-Estland varken en privatperson eller en yrkesfiskare ha en egen motorbåt vid havsstranden (privata motorbåtar för nöjesändamål ha tillåtits endast på insjöar och åar). Alla motordrivna fiskebåtar tillhöra de s. k. fiskarkolchozerna, i vilka kustbyarnas fiskare och deras båtar ha tvångsmässigt sammanförts. För närvarande finns det i Estland närmare 100 sådana fiskarkolchozer, av dessa ligga ungefär 80 vid Finska viken, Pärnubukten och Östersjön. Alla kolchozen tillhöriga båtar ha från flera närbelägna byar sammanförts till en fiskehamn, där de ligga dag och natt bevakade av beväpnade gränsvakter. Till sjöss släppas båtarna endast i grupper åtföljda av en gränsbevakningsbåt. Dessförinnan måste för varje utlöpande båt utskrivs en »propusk» (passersedel), med stora stämplor och flera underskrifter, där hela besättningens samtliga namn äro uppskrivna, likaså den medhavda bensinmängden och ungefär hur länge vederbörande ämnar ligga ute till sjöss. Utan en sådan »propusk» släpper gränsvakten ingen ens i närheten av båtarna.

Ännu strängare är emellertid bevakningen av fisketrålarna. 1952 och 1953 tog man nämligen trålarna ifrån fiskarkolchozerna och samlade dem i statliga s. k. motor-fiskestationer. Även alla nya trålare skickas enbart till dessa statliga stationer. Stationen sätter först och främst en förtroendeingivande kommunist eller komjunior (medlem av kommunistisk ungdomsorganisation) som kapten på trålaren och en annan som politruk och »lånar» sedan ut trålaren till någon fiskarkolchoz, oftast just till den kolchoz, som förut blivit berövad trålaren. För »lånet» av trålaren (liksom av de av stationen tillsatta övervakarna, kaptenen och politruken) måste kolchozen ge hela 20—30 % av förtjänsten till den statliga stationen, de måste alltså själva betala sin bevakning. Eftersom motor-fiskestationerna formellt äro självushållande statliga företag, måste de normalt även ge staten vinst. Staten tjänar följaktligen på att bevaka fiskarna. För närvarande har Estland fyra sådana statliga motor-fiskestationer — i Kuressaare, i Pärnu, i Tallinn och i Aseri.

Trots den förtroendeingivande kaptenen och politruken tillåtas inte heller trålarna att ensamma gå till sjöss. Även de få endast fiska i grupper under bevakning av en vaktbåt efter att även de ha genomgått »propusk»-proceduren (Mahu).

Att ett sådant bevakningssystem direkt hämmar fisket, är uppenbart. MVD fäster emellertid inte större avseende vid detta. MVD:s

mål är att hindra fiskare att fly över havet till den fria världen, först och främst just till Sverige. Och detta mål har den otvivelaktigt uppnått genom sitt bevakningssystem. Redan sedan flera år tillbaka har inte en enda fiskebåt kunnat lämna Estland.

Eftersom polismyndigheterna i viss mån hindra havsfisket men Moskva fordrar ett ständigt större fångstkvantum, ha Sovjet-Estlands myndigheter på sista tiden intensifierat fisket även på insjöar och i åar. Även där tycks det enligt alla förefintliga uppgifter på en del ställen ha antagit karaktären av rovfiske. Även »Rahva Hääl» har ett par gånger klagat över att flera sjöar ha blivit tömda på sin fisk.

För att fylla Moskvas fordringar, ha Sovjet-Estlands myndigheter nu kastat sina blickar på en ny sjö. Propagandan har i sitt storhetsvansinne redan döpt den till »hav». För närvarande finns denna sjö visserligen bara på papperet men redan år 1955 skulle där vattnet gå i vågor och fiskarkolchozer fiska på den. Det är nämligen fråga om den sjö som håller på att uppstå bakom fördämningen för det elektricitetsverk som byggs vid Narva (se Svensk Tidskrift 1954 sid. 151—153) och vars yta enligt beräkningarna skulle komma att omfatta 200 km². Tallinns radio har på fullt allvar och inte som aprilskämt eller revynummer meddelat att fiskarkolchozen »Oktjabr» i Narva (består enbart av importerade ryssar) redan har börjat med förberedelser till fiske i Narva-»havet», dvs. där det för närvarande bara finns ruiner efter det »till annan ort förflyttade» samhället Kulgu och stubbar efter den nedhuggna skogen.

Om också den »mest högtstående vetenskapen» i världen, sovjetvetenskapen, skulle vara mäktig att redan till år 1955 framtrolla så stora fiskar i Narva-»havet» att de duga att fiskas, har detta »hav» det felet, att större delen av dess yta inte hör under Sovjet-Estland utan till Leningraddistriktet i Ryssland. Och på den del av »havet» som ligger inom Leningraddistriktets gränser, komma de estniska fiskarna inte att släppas.

Alla insjöar och blivande »hav» lätta i alla fall inte Sovjet-Estlands fiskebekymmer. Fiskefrågans lösning beror enbart på om fiskarena släppas ut på Östersjön eller ej.

Aleksander Kaelas.

Östtyskland åter i skuggan. År 1954 inleddes med berlinkonferensen, föremål för

miljoner människors hopp. För några fattiga veckor stod Berlin åter i centrum för världens intresse och ruinkulisserna i öst skymdes av flammande banderoller. Molotov, grånad i det utrikespolitiska spelet, på ålderns dar svårt plågad av tilltagande stamning, kungjorde dock sina uppdragsgivares krassa syn på det tyska problemet. Östtyska republiken gled därför vid konferensens slut bort från den storpolitiska vridscenen, en ny scenbild intog dess plats. Ängestens barometer i Östtyskland, graderad i tusental flyktingar, som inför konferensen gjort anmärkningsvärda hack i statistiken med 8 012 flyktingar i januari och 5 961 i februari, därav endast 147 folkarmésolda-

Dagens frågor

ter, steg åter. Den röda järnhanden slöts hårdare än någonsin över Sovjetunionens västligaste satellit.

Vägen till satellitstadiet jämnades av IV. partikongressen, det skådespel som efterträdde stormakternas högtidligare konferens. Partikongressen föregicks av den traditionella utrensningen, varvid »sektarister», »kapitulanter» och »socialdemokratister» (!) togs under specialbehandling. Från partiets centrala instanser sändes besiktningsgrupper ut och den intrikata frågan »vad intog du för ståndpunkt den 17 juni?», kom i mars månad år 1954 att ödelägga många östtyska arbetarhem. Samtidigt försökte man politiskt strama upp det kommunistiska ungdomsförbundet, FDJ, Freie deutsche Jugend, vars moral ansågs svikta. Vid samma tidpunkt kunde man på högsta ort konstatera att årets folkförsörjningsläge var dåligt. Så dåligt t. o. m. att ingen mindre än ministerpresident Grotewohl själv uppträdde på IV. »tyska bondedagen» och i pompösa ordalag förklarade, att hädanefter skulle självägande bönder tolereras i högre utsträckning i DDR. Samtidigt meddelade han, att det i DDR finns 4 655 kolchoser, omfattande 60 000 före detta självägande lantbrukares egendomar på sammanlagt 715 000 har. De politiska agitationscentraler, vilka — liksom fallet är i Sovjetunionen — gå under täcknamnet traktorstationer, uppgå till 605.

Efter berlinkonferensen beväpnades de aktiva fackgrupperna inom storindustrin och därmed har ett slags »verkskydd» sett dagens ljus. Kasernerade folkpolisen, själva folkarmén, hade under februari en ny rekryteringskampanj med ganska dåligt resultat. 120 folkflygofficerare återvände från en tvåårig utbildning i Sovjetunionen för att organisera de fyra flygeskadrar, vilka under 1954 och 1955 skola sättas upp i Östtyskland. Folktransportpolisen, den beryktade »Votrapo», omorganiserades till järnvägspionjärförband av militär typ.

Från den östtyska kulturfronten kan noteras att en morgonandakt införts i skolorna. Dagen börjar med 10 minuters dagspolitisk analys av skolans främste politiker inom lärarkåren. IV. kulturförbundsdagen i Dresden gick däremot spårlöst förbi. Efter våldsamma diskussioner steg Arnold Zweig upp och kritiserade hårt regeringens kulturfientliga politik. Talet refererades ej i pressen.

När IV. partikongressen var över hårdnade det till i DDR under parollen: »Fäst remmen hårdare!» Kommunistpartiets centrala roll markerades och Östtysklands position som satellit till Sovjetunionen blev slutgiltigt klar. Partiets centralkommitté fick en olycksbådande sammansättning, som knappast observerats tillräckligt i yttvärlden. För den kasernerade folkpolisen invaldes inrikesminister Willi Stoph, general Heinz Hoffman och förre dekorationsmålaren, nuvarande marinchefen Waldemar Werner, under kriget motståndskamrat under jorden i Danmark med kända svenska kommunister. Från statssäkerhetstjänsten invaldes Ernst Wollweber och general Erich Mielke, Wollwebers adjutant. Från rättskipningens område invaldes »röda giljotinen», Hilde Benjamin. Teorin att den allmänna värnplikten skulle införas av IV. partikongressen kom på skam — enligt uppgift tack vare fransmännens avvisande hållning till en västlig europa-

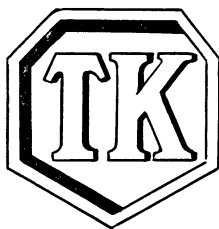
armé. Beväpningen av fabriksmilisen fortsatte dock, och mobiliseringslistorna reviderades för framtida bruk.

Från säkerhetstjänstens sida fortsattes den inre utrensningen, som skall förhindra ett nytt 17 juni, och 14. byråns attacker mot motståndsrörelsen i samarbete med den ryska säkerhetstjänsten. I april snapades den ryske frihetsledaren dr Alexander Trusjnovitj bort från Västberlin och har gått okända öden till mötes. Samtidigt avslöjade man på amerikanskt håll den sensationella komplotten mot en av dr Trusjnovitjs närmaste män i Frankfurt, den s. k. Khokhlovhistorien.

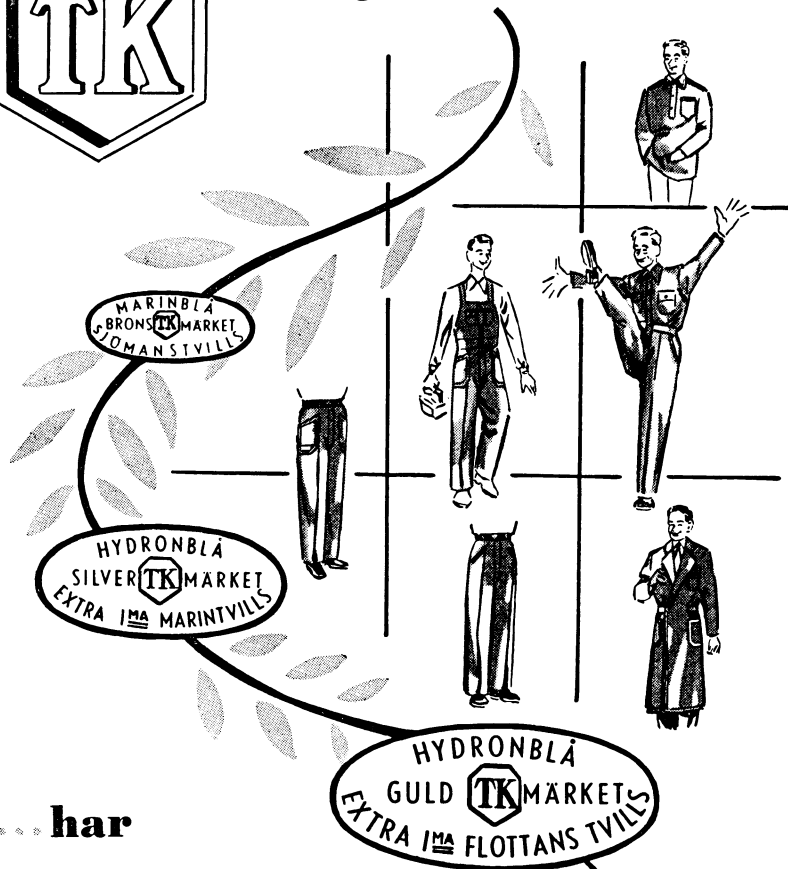
I och med att Östtyskland blev en »suverän» satellitstat, intensifierades dess kulturprogram. Den 21 mars utkom »förordningen för intensifiering av arbetet i de allmänbildande skolorna», omfattande 68 paragrafer. Den innehöll egentligen inget nytt. Lärarnas ställning som politiska funktionärer markerades och skolornas karaktär av kadettanstalter är nu tydlig. Sent omsider har förre statssäkerhetsminister Zaissers maka, Else Z., fått avsked och avrest till Sovjetunionen. Hennes efterträdare som folkbildningsminister är Hans-Joachim Laabs, en man om vilken man endast vet, att hans kommunistiska fanatism vida överstiger hans kunskaper. Johannes R. Becher, dikta- ren med nationalpriset, är kulturminister och lancerade sitt tiopunktersprogram för kulturellt samarbete med Västtyskland.

Ängestbarometern steg under mars till strecket 12 405 flyktingar från DDR till Västberlin. Tolv officerare ur folkarmén gick över. Därmed hade förhållandena blivit »normala» i den del av Tyskland, som ligger bakom järnridån, men den scen där dess 17 miljoner ångestpinade människor vänta på Tysklands framtida öde ligger tills vidare i skuggan. På vridscenen lyste världspolitikens strålkastare i maj på namnen Genève och Indokina.

CMB.

"den gamla goda tiden..."

... har
kommit tillbaka
med guld- silver- och brons-
kvaliteterna i
arbetskläder
från

AB TEXTILKOMANIET BOLLEBYGD